

Otázka 22(42) Přístroje pro měření signálů, metody pro měření v časové a frekvenční doméně

Rozmanitost signálů v komunikační technice způsobuje, že rozdělení měřících metod není jednoduché a jednoznačné. Analogový signál například může mít též číslicovou reprezentaci a můžeme ho sledovat v časové nebo frekvenční oblasti (doméně). Setkáváme se se signály, které jsou měronosné nebo nesou informaci v komunikačním kanálu, na rozdíl od signálů, které ruší přenos a degradují vlastnosti signálů. Do této druhé skupiny můžeme zařadit průmyslové nebo atmosférické rušení, šum obvodů a komunikačního kanálu.

Měří se parametry: analogové- amplitudové a frekvenční modulace, šum a šumové číslo, fázový šum

digitální – modul. parametry, fázové nestability, chybovost, diagram oka

Přístroje

Osciloskopické metody - osciloskop je přístroj, umožňující sledovat průběhy signálů v závislosti na čase, jsou 3 skupiny: analogové, digitální paměťové, vzorkovací

Společné znaky: *Vstupní obvody* - umožňují připojení pozorovaného (měřeného) signálu, volbu vstupního odporu (50Ω , nebo $\approx 1M\Omega$ a více), volbu signálu se stejnosměrnou složkou nebo střídavého signálu bez ss složky, možnost připojení kalibračního zdroje nebo uzemnění a pomocí kmitočtově kompenzovaných děličů zeslabení vstupního signálu.

Vstupní zesilovače - zesilují vstupní signál na požadovanou úroveň pro následující obvody, u analogových osciloskopů převádějí nesymetrický vstup na symetrický, který je požadován pro správnou funkci vychylování u klasické obrazovky. Jsou určující pro **šířku pásma** osciloskopu.

Spouštěcí obvody (synchronizace) - zajišťují rozběhnutí časové základny. Spouštění může být odvozeno od externího podnětu, od libovolně zvoleného bodu pozorovaného signálu v některém kanálu. Jde o to, aby spouštění bylo **časově vázáno na pozorovaný signál** co nejpřesněji.

Zpoždovací obvody - umožňují pozorovat **signál od počátku**. Okamžik rozběhu časové základny předchází o zvolený interval počátek pozorovaného průběhu.

Časová základna - vytváří **časové měřítko** na horizontální ose obrazovky (displeje). U analogových osciloskopů obvody časové základny generují lineárně narůstající napětí v závislosti na čase.

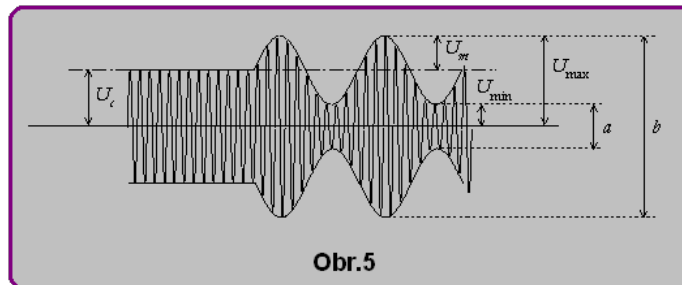
Analogový: dva a více kanálů - signál všech kanálů se přepíná na vertikálně vychylující systém obrazovky; lze využívat pro zobrazení v módu Y-t nebo po odpojení časové základny v módu X-Y; mezi průběhem signálu na vstupu a zobrazením není časové zpoždění

Digitální: vstupní a zobrazovací obvody analogově, zbytek zpracován digitálně (A/D, D/A) – vzorkování, číslice; časové zpoždění díky D zpracování

Vzorkovací: rozšíření frekv. pásma do GHz; rychlé vzorkovací diody – krátké čas. vzorky s amplitudou a čas. poloze časově roztaženy; možnost použít NF obvody

Časová oblast

Amplitudová modulace (řízení amplitudy signálu druhým signálem) – X-Y, Y-t
index $m = (b-a)/(b+a)$ (obr. z Y-t)

- ve frekv. oblasti – spektrum, poměr spektrálních čas $\rightarrow m = 2 A_c/A_s$
- metoda voltmetru – viz napětí na obr. 5
- metoda středního výkonu: $P_{avg} = P_c(1+(m^2)/2)$, málo citlivá, měření modulačních charakteristik vysílačů, wattmetry s termosenzorem,
- metoda obálkového výkonu: citlivější, wattmetry s diodovým detektorem, měří se špičkový výkon

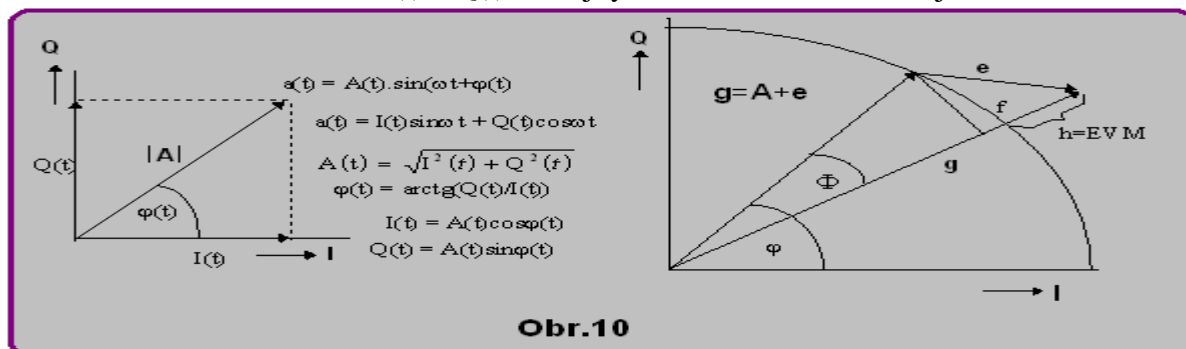
Frekvenční modulace (řízení frekvence signálu velikostí f druhého signálu):

- pomocí frekvenčního zdvihu Δf (velič., závisí na amplitudě modulačního sig, stejná pro různé f a stejné amplitudy), měří se nepřímo pomocí β indexu frekv. modulace

$$\beta = \frac{k\omega_c}{\omega_m} = \frac{\Delta f}{f_m}$$

- Besselovy nuly - při určitých hodnotách indexu β , a tudíž při určitých hodnotách modulačního napětí, je ve spektru frekvenčně modulovaného signálu amplituda spektrální složky nosné frekvence rovna nule. Amplituda nosné vlny v závislosti na indexu modulace je určena Besselovou funkcí nultého řádu. Nevýhodou schopnost měřit index modulace β pouze v těchto diskrétních nulových bodech.

Měření digitálních modulačních veličin: parametry ASK, PSK, PSK modulací, vektorové IQ modulátory, libovolný vf signál o konstantní úhlové frekvenci ω_c a o libovolně časově proměnné fázi $\varphi(t)$ i amplitudě $A(t)$ je možné zobrazit v komplexní rovině jako vektor složený ze dvou kvadraturních složek $I(t)$ a $Q(t)$ se stejnými frekvencemi a se vzájemnou fází 90°

Tok dat ovlivněn různými vlivy (fáz. neklid obvodů, modulační chyba,...) $\rightarrow$ shluky bodů v diagramech, pokud bod v určité oblasti dle počtu stavů modulace, je to ok, jinak detekována chyba

Frekvenční oblast

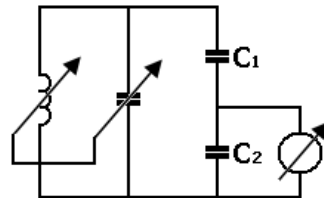
Levné přístroje s horní frekvencí několik GHz měří neznámou frekvenci buď přímo a nebo přes předděličku se známým dělicím poměrem. Čítače pro vyšší pásma mají na vstupu speciální superheterodynní obvody (superhet). Zvláštní pozici v oboru měření frekvence mají spektrální analyzátoři, které nebývají tak přesné, ale naměří signály s více spektr. složkami.

Měření frekvence:

- 1) pasivní měření
- 2) elektronické měření (metoda nulového zázneje, frekvenční čítače, SpA)

Pasivní měření frekvence

- LC vlnoměr (do 100 MHz) - přiblížení ke kmitajícímu obvodu, LC se přeladuje a při rezonanci se odečte z indikátoru výchylka
- v jednotkách GHz vlnoměry s koax rezonátory navázané na koax vedení a detek. smyčka

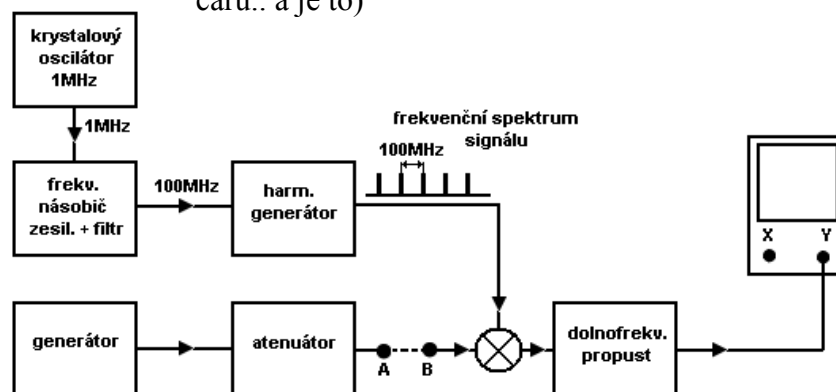
Princip LC vlnoměru

- jednotky až desítky GHz lze užít měrné vedení (zkrat + rozměry vlnovodu + vzdálenost mezi minimy PSV => vlnová délka)

Elektronické měření

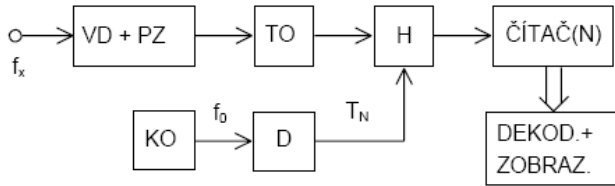
(bez mech. ladění rezonančních obvodů, referenční signál z OSC, přesné a rychlé)

- **Metoda nulového zázneje** – proměřuje pásmo a přesně určí vybrané frekvence vzdálené od sebe o stejný krok
  - vhodné pro kalibraci přesaditelných generátorů
  - 100MHz periodický signál úzkých pulsů (ve spektru stovky čar vzdálených od sebe 100MHz)
  - skrze směšovač spolu s měřeným kmitočtem => na Y leze rozdíl (při nulovém rozdílu přejde sinusovka na vodorovnou čáru.. a je to)

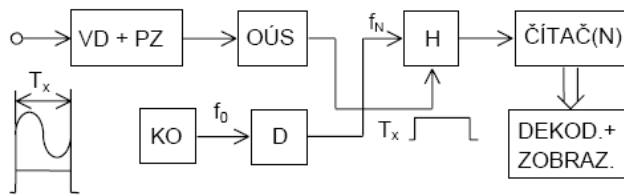
- **Frekvenční čítače** – tvarovací obvod (úzké pulsy) + registr otevřený po dobu T čítající pulsy
  - pro frekvence vyšší jak 100MHz (GHz) nutno užít předděličky, pro desítky GHz superhet

režim přímého měření kmitočtu

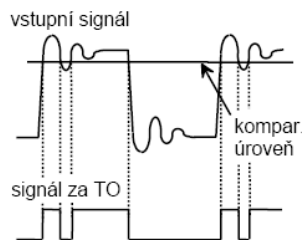
$$f_x = \frac{N}{T_N}$$

režim měření doby periody

$$T_x = \frac{N}{f_N}$$

Vznik falešného údaje při měření čítačem

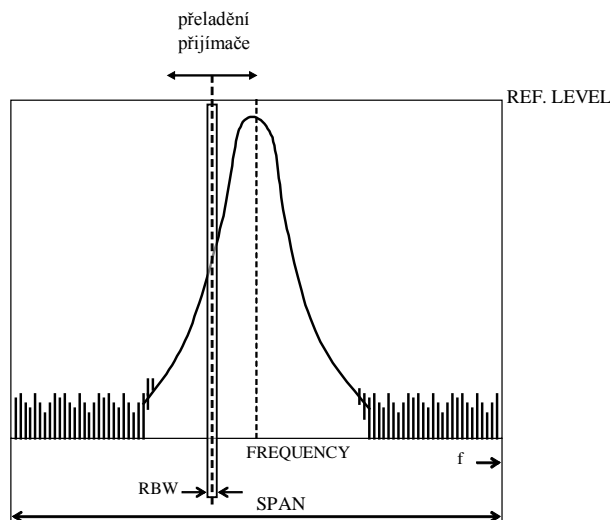

Nevhodně nastavená úroveň spouštění může u signálů se zákmity vést k hrubým chybám měření.

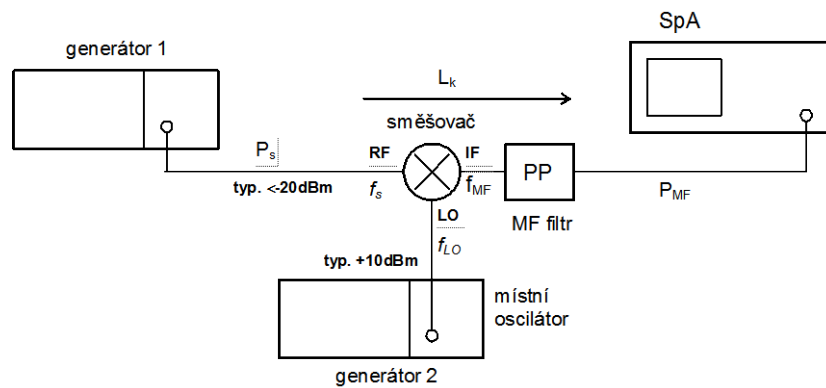
V tomto případě určujeme orientačně frekvenci osciloskopem a čítačem měření zpřesníme.

- **Spektrální analyzátor** - principiálně je spektrální analyzátor velmi citlivý široce přeladitelný přijímač s definovanou šířkou pásma RBW
  - přijímač přejíždí měřené frekvenční pásmo a v každém frekvenčním bodu změří přijatý výkon.

Princip měření

Základem obvodů superhet je směšovač, místní oscilátor a mezifrekvenční (MF) filtr.

Princip superhet - přeladitelný místní oscilátor (LO) budí relativně vysokým výkonem (+10dBm) LO vstup směšovače => aktivní prvky (diody, tranzistory) ve směšovači v nelineárním režimu

- vlivem nelineárních procesů dochází ve směšovači ke vzniku signálů s novými frekvencemi, obecně $\pm n \cdot f_s \pm m \cdot f_{LO}$, kde f_s je frekvence vstupního signálu přijímače a f_{LO} je výstupní frekvence místního oscilátoru.
- zapojený mezifrekvenční filtr typu pásmová propust (PP) vybírá z výstupního spektra směšovače obvykle 1 požadovanou složku, a to nejčastěji:

$$f_{MF} = f_{s1} - f_{LO} \text{ z toho je } f_{s1} = f_{MF} + f_{LO}$$

$$f_{MF} = f_{LO} - f_{s2} \text{ z toho je } f_{s2} = f_{LO} - f_{MF}$$

- výběr se provádí přeladěním místního oscilátoru tak, že je požadovaný vstupní radiový kanál konvertován směšovačem do pevného mezifrekvenčního filtru se střední frekvencí f_{MF} a šířkou pásma B , která se právě rovná šířce modulace.

Nevýhoda = konverze ze základního a zrcadlového pásma pro případ příjmu VKV FM

